

УДК 336.71:336.02:330.366 (477)

JEL Classification: E52; E62; E63

DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-12-08-03>

КООРДИНАЦІЯ МОНЕТАРНОЇ ТА ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИК У РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

COORDINATION OF MONETARY AND FISCAL POLICIES IN THE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL ECONOMY

Коваленко В. В.

Доктор економічних наук, професор,
професор кафедри банківської справи,
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна
ORCID: 0000-0003-2783-186X

Ситник І. П.

Доктор економічних наук, професор,
завідувачка кафедри економічної теорії,
Національний університет харчових технологій,
м. Київ, Україна
ORCID: 0000-0002-3906-770X

Шелудько С. А.

Кандидат економічних наук, доцент,
Керівник проектів та програм Департаменту оцінки та заставних операцій,
ПАТ Акціонерний банк «Південний»,
м. Одеса, Україна
ORCID: 0000-0003-0636-4940

Victoria Kovalenko

Doctor of Economic Sciences, Professor,
Professor at the Department of Banking,
Odesa National University of Economics,
Odesa, Ukraine

Inna Sytnyk

Doctor of Economic Sciences, Professor,
Head at the Department of Economic Theory,
National University of Food Technologies,
Kyiv, Ukraine

Sergii Sheludko

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Project & Program Manager at the Department of Valuation and Collateral Operations,
Pivdenny Bank PJSC,
Odesa, Ukraine

Стаття присвячена дослідженню питань, які стосуються координації монетарної та фінансової політики та її впливу на економічне зростання в Україні. Метою статті є дослідження дієвості інструментів монетарної та фінансової політики, визначення рівня впливу монетарних та фінансових чинників на економічне зростання, а також формування напрямів підвищення ефективності координації монетарної та фінансової політики. При проведенні наукового дослідження використані методи аналізу, синтезу, узагальнення, розрахунково-аналітичний, графічний методи, коефіцієнтний аналіз та системний підхід. На підставі проведеного дослідження встановлено, що ключовою передумовою досягнення макроекономічної стабільності та економічного зростання в державі виступає координація монетарної та фінансової політики. У статті доведено, що на сьогодні координація монетарної та фінансової політики залежить від

ступеня збалансованого регулювання грошового ринку, а саме урегулювання та урівноваження процентних ставок та контролю за інфляцією. Практично обґрунтовано, що вплив монетарних та фіскальних інструментів на економічне зростання в Україні відбувається за схемою: середньозважені ставки за інструментами НБУ впливають у більшій мірі у монетарній складовій координації, система управління внутрішнім державним боргом – у фіскальній складовій. Оригінальність наукового дослідження полягає у запропонованій системі координації монетарної і фіскальної політик, яка включає суб'єктів координації, визначення стратегічних цілей координації та необхідного інструментарію для досягнення поставлених цілей. Цінність наукового дослідження полягає у визначенні головних чинників, які впливають на неузгодженість монетарної та фіскальної політик, нівелювання яких дозволить регуляторам досягти мети – забезпечення фінансової стабільності. Перспективи подальших наукових досліджень повинні бути спрямовані на вирішення питання щодо вагомості внеску монетарних органів влади у фінансуванні дефіциту державного бюджету через викуп ними ОВДП. За необхідне є посилення ролі макропруденційної політики у координації монетарної та фіскальної політик, однією із цілей якої є протистояння виникненню системної кризи. Забезпечення макроекономічної та фінансової стабільності. Зазначене неможливо без чітко виробленої стратегії координації, яка б ґрунтувалася на чітко визначених цілях, поставлених завданнях на підставі обраних методів та інструментів їх досягнення. Тип статті – теоретико-емпіричний.

Ключові слова: економічне зростання; інструменти та методи; координація політик; макроекономічна політика; монетарна політика; фіскальна політика.

The article is devoted to the study of issues related to the coordination of monetary and fiscal policy and its impact on economic growth in Ukraine. The purpose of the article is to study the effectiveness of monetary and fiscal policy instruments, to determine the level of influence of monetary and fiscal factors on economic growth, as well as to form directions for improving the effectiveness of monetary and fiscal policy coordination. The methods of analysis, synthesis, generalization, calculation-analytical, graphic methods, coefficient analysis and systematic approach were used during the scientific research. On the basis of the conducted research, it was established that the key prerequisite for achieving macroeconomic stability and economic growth in the state is the coordination of monetary and fiscal policies. The article proves that today the coordination of monetary and fiscal policies depends on the degree of balanced regulation of the money market, namely the regulation and balancing of interest rates and inflation control. It is practically substantiated that the influence of monetary and fiscal instruments on economic growth in Ukraine takes place according to the scheme: the weighted average rates of NBU instruments are absorbed to a greater extent in the monetary component of coordination, the system of managing the internal public debt - in the fiscal component. The originality of the scientific research lies in the proposed system of coordination of monetary and fiscal policy, which includes subjects of coordination, definition of strategic goals of coordination and the necessary tools to achieve the set goals. The value of scientific research lies in the identification of the main factors that affect the inconsistency of monetary and fiscal policies, the leveling of which will allow regulators to achieve the goal of ensuring financial stability. Prospects for further scientific research should be aimed at solving the issue of the significant contribution of the monetary authorities in financing the state budget deficit due to their purchase of government bonds needs to be resolved. Strengthening the role of macroprudential policy in the coordination of monetary and fiscal policies, one of the goals of which is to counter the emergence of a systemic crisis; formation of a clearly developed coordination strategy, which would be based on clearly defined goals, set tasks on the basis of selected methods and instruments for their achievement. The type of article is theoretical and empirical.

Key words: economic growth; instruments and methods; policy coordination; macroeconomic policy; monetary policy; fiscal policy.

ВСТУП

Державне регулювання економічних процесів будь-якої країни світу повинно бути націлене на забезпечення економічного зростання. При цьому слід досягати зовнішньої та внутрішньої рівноваги, яка виступає проблемним питанням саме макроекономічного регулювання. Державне регулювання економікою після наслідків криз, які відбуваються як на макро-, так і мікроекономічних рівнях, зокрема подовжуючий воєнний стан в Україні, може бути ефективним та дієвим лише в разі узгодженості монетарної та фіскальної політик. Проблема ускладнюється тим, що між цими двома політиками може існувати обернений зв'язок, а також вони можуть суперечити одна одній.

Визначальна роль узгодженості монетарної та фіскальної політик в останнє десятиріччя

суттєво посилюється у зв'язку з критичним збільшенням у багатьох країнах державного боргу та необхідністю управління державними запозиченнями. Тому, піднята проблематика набуває все більшої актуальності.

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

Проблема координації монетарної та фіскальної політик є предметом обговорень вченими-економістами з часу трансформації підходів щодо шляхів забезпечення економічного зростання та забезпечення макроекономічної стабільності в країнах. Серед зарубіжних науковців заслуговують на увагу дослідження проведені Д. Бонамом та Дж. Луккезеном [1], Р. Баєром та співавторами [2], Д. Соалі та С. Вентінгом [3], С. Харікрішнаном [4].

Аналіз зарубіжних наукових публікацій з проблематики, що розглядається, засвідчив, що

координація монетарної та фінансової політик за регіонами, які розглянуті, зводиться до регулювання грошового ринку, а саме урегулювання та урівноваження питання щодо встановлення процентних ставок та контролю за інфляцією. Щодо України, дане питання актуалізувалося та потребує певних шляхів вирішення особливо під час воєнного стану, коли зовнішня фінансова допомога призводить до збільшення зовнішнього боргового навантаження та проведення жорсткої монетарної політики.

Серед вітчизняних наукових доробок з цього питання заслуговують на увагу праці таких вчених-економістів. Так, А. Дешко визначив ключові чинники впливу на стабільність фінансової системи, пов'язану з ефективною координацією в Україні фінансової та монетарної політик, а саме: підвищення ролі Ради з фінансової стабільності щодо використання інструментів монетарної та фінансової політик таких як зниження інфляції, стимулювання споживчого попиту, інвестицій, регулювання тарифів монополістів; посилення дієвості процентної політики для стимулювання кредитування нефінансових корпорацій; підвищення якості планування розміщення та строкової структури запозичень з метою уникнення пікових навантажень при здійсненні виплат під час погашення та обслуговування державного боргу; підвищення якості прогнозування податкових надходжень до бюджету та інші [5].

У цьому контексті заслуговує на увагу дослідження, яке проведене М. Пасічним [6], який довів потребу у запровадженні системи оцінки ефективності координації фінансової та монетарної політик. З цієї метою автор запропонував проведення оцінювання потенційного впливу фінансових інструментів на динаміку індексу споживчих цін, а також монетарного інструментарію на формування бюджетних доходів і умов залучення облігацій державної позики для фінансування дефіциту бюджету та обслуговування державного боргу.

О. Макаров та С. Аржевітін запропонували заходи щодо післякризового економічного відновлення за допомогою узгодженості фінансової та монетарної політик, а саме: поступового зниження витрат на обслуговування державного боргу; перехід на контрциклічну фінансову політику, яка сприяє проведенню експансивної монетарної політики; запровадження заходів щодо зниження концентрації участі держави в банківському секторі та кредитування реального сектору економіки, а не уряду через державні банки; здійснювати стимулювання кредитування через монетарні, а не фінансові механізми [7].

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ

Метою даної роботи є дослідження дієвості інструментів монетарної та фінансової політик,

визначення рівня впливу монетарних та фінансових чинників на економічне зростання, а також формування напрямів підвищення ефективності координації монетарної та фінансової політик.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

При проведенні наукового дослідження використано комбінацію методологічних підходів, а саме: системний підхід при ідентифікації чинників впливу монетарної та фінансової політик на економічне зростання; аналізу, синтезу та узагальнення при визначенні основних компонентів координації монетарної та фінансової політик; розрахунково-аналітичний, графічний методи, коефіцієнтний аналіз у дослідженні динаміки найбільш суттєвих чинників монетарної та фінансової політик на макроекономічну стабільність; Завдяки поєднанню відповідних методологічних підходів наукова стаття ілюструє комплексне розуміння вищевказаної проблеми.

РЕЗУЛЬТАТИ

Відповідно до Закону України «Про Національний банк України», грошово-кредитна політика (монетарна політика) – комплекс заходів у сфері грошового обігу та кредиту, спрямованих на забезпечення цінової стабільності шляхом використання інструментів грошово-кредитної політики [8].

Поряд із монетарною політикою визначальною в економічній сфері є фінансова (бюджетно-податкова) політика: «складова економічної політики держави, що пов'язана з необхідністю вирішення насамперед загальнонаціональних завдань як на макро-, так і на мікрорівні за допомогою регулювання способів та обсягів фінансового наповнення бюджету й оптимізації бюджетних витрат» [9, с. 44-45]. Тобто це поєднання податкової та бюджетної політики. Для ширшого розуміння доцільно дати визначення окремо податкової та бюджетної політики. Так, згідно з

А. Соколовською: «сучасна податкова політика полягає у встановленні та зміні елементів податкової системи (різновидів податків, ставок, структури податкової системи, суб'єктів, об'єктів оподаткування, податкової бази, пільг тощо) для забезпечення надходжень до бюджету, достатніх для виконання державою покладених на неї функцій та стимулювання економічного зростання» [10]. А. Максютя дає таке визначення бюджетної політики: «бюджетна політика розглядається як теоретично-обґрунтована система заходів планування, регулювання і контролю бюджетної системи з питань фінансових відносин зі сторони відповідних державних інституцій у процесі створення та використання централізованих грошових фондів» [11, с. 266].

Проведене дослідження підтверджує різноманітність підходів науковців щодо визначення напрямів, інструментів координації монетарної та фінансової

політик, і тим самим створюють фундамент для подальших розробок. Головна теза у наукових дослідженнях, що аналізувалися, зводиться до того, що координація цих двох політик повинна відбуватися

через регулювання грошового ринку, а саме урегулювання та урівноваження питання щодо встановлення процентних ставок, контролю за інфляцією та управління внутрішнім боргом (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка основних індикаторів, які впливають на щільний зв'язок між монетарною та фіскальною політиками

Індикатори	Роки				
	2019	2020	2021	2022	2023
Інфляція, %	19,2	3,9	14,3	-11,4	7,1
Приріст МЗ, %	12,6	28,6	12,0	20,8	14,4
Приріст наданих позичок, %	-7,6	-7,0	10,9	-2,7	-1,4
Середньозважена процентна ставка за усіма інструментами, %	18,35	7,89	7,67	19,8	24,8
Дефіцит бюджету до ВВП, %	-2,12	-5,69	-4,54	-23,66	-32,20
Зовнішній борг до ВВП, %	31,54	39,78	35,76	67,54	93,30
Внутрішній борг до ВВП, %	22,83	27,05	25,47	3,78	40,01

Джерело: розраховано авторами за матеріалами [12;13]

Як свідчать представлені дані у таблиці 1, за отриманими результатами впливу монетарних та фіскальних інструментів на економічне зростання в Україні було встановлено, що середньозважені ставки за інструментами НБУ впливають у більшій мірі у монетарній складовій координації, система управління внутрішнім державним боргом – у фіскальній складовій. Дискусійним питанням на сьогодні залишається участь монетарних органів влади в управлінні внутрішнім боргом, тобто узгодження з фіскальною політикою.

Відповідно до статті 42 Закону України «Про Національний банк України», НБУ, «...виконує операції по обслуговуванню державного боргу, пов'язані із розміщенням державних цінних паперів, їх погашенням і виплатою доходу за ними» [8]. У статті 54 цього ж Закону «Заборона надання кредитів державі», відзначено, що «...Національний банк України не має права надавати кредити в національній та іноземній валюті, як прямо, так і опосередковано через державну установу, іншу юридичну особу, майно якої перебуває у державній власності, на фінансування Державного бюджету України» [8]. Проте, якщо розглядати динаміку нарощування портфелю ОВДП НБУ та банками, то можна констатувати факт викупу ОВДП, що є за своєю економічною сутністю монетарним фінансуванням дефіциту державного бюджету (табл. 2). Представлена динаміка спостерігається починаючи з кризи 2008-2009 рр. Тому можна говорити, що на сьогодні відбувається процес нарощування «квазіфіскальних» операцій, або квазімонетизація яка ускладнює реалізацію ефективної монетарної політики на забезпечення цінової стабільності, виникнення ситуації зростання рівня інфляції та негативно позначається на процесі управління монетарними інструментами.

Відбувається накопичення такого джерела системного ризику як концентрація експозицій:

74,28 % від загального портфелю ОВДП по банкам сконцентровано в державних банках, які є системно важливими. Зазначене свідчить про те, що у випадку суверенного дефолту в Україні, державні банки з високою ймовірністю можуть виявитися неплатоспроможними, що теоретично призведе до зростання витрат та, у кінцевому підсумку, може призвести до глибокої економічної кризи.

На процес координації монетарної та фіскальної політик впливає стан економіки України під час війни, Основні характеристики якої полягають у наступному

За оцінками НБУ, у січні 2024 р. індекс очікувань ділової активності знизився до 41% у порівнянні з 45,7 % у грудні 2023р. Зазначене свідчить про те, що серед опитаних бізнесів переважають негативні очікування, на що вплинуло інтенсивність бойових дій, невизначеність щодо строків та обсягів надання зовнішньої фінансової допомоги, блокада західних кордонів, зростання виробничих витрат на посилення кіберзахисту, брак кваліфікованих кадрів. Зміна очікувань бізнесу є важливим суб'єктивним показником стану економіки, що свідчить про поступове відновлення активності чи, навпаки, погіршення ситуації.

У січні 2024 р. України отримала 390 млн дол США зовнішнього фінансування від Японії, з них 90 млн дол США – грант, решта – кредит. Основним джерелом додаткового фінансування потреб державного бюджету були продані державні облігації. З 24 січня 2022 року по 31 травня 2023 року США надали близько 71 мільярда євро двосторонньої фінансової, гуманітарної та військової допомоги Україні з огляду на російське вторгнення, яке почалося в лютому 2022 року. Другим за значенням зобов'язанням було зафіксовано від інституцій Європейського Союзу (ЄС), таких як Комісія та Рада ЄС, на рівні приблизно 35 мільярдів євро [14].

ОВДП, які знаходяться в обігу, за сумою основного боргу за період 2019-2023 рр.

Subjects	2020		2021		2022		2023	
	млрд грн	Питома вага, %	млрд грн	Питома вага, %	млрд грн	Питома вага, %	млрд грн	Питома вага, %
НБУ	324,6	32,73	312,6	29,65	704,5	51,12	690	43,90
Банки	514,4	51,87	543,1	51,51	478,6	34,73	649,2	41,30
Нефінансові корпорації	57,1	5,76	82,4	7,82	106,4	7,72	136,5	8,68
Домогосподар-ства	11	1,11	24,9	2,36	29,8	2,16	51,3	3,26
Територіальні громади	0,2	0,02	0,08	0,01	1,8	0,13	1,9	0,12
Нерезиденти	84,4	8,51	91,3	8,66	57,1	4,14	42,9	2,73
Усього	991,7	100	1054,38	100	1378,2	100	1571,8	100

Джерело: розраховано авторами за матеріалами [12]

У 2023 р. інфляція знизилася з 26,6 % до 5,1 %, насамперед завдяки достатній пропозиції продуктів харчування, збереженню стійкої ситуації на валютному ринку та оптимістичним інфляційним очікуванням. Однак у 2024 р. очікується прискорення інфляції через зростання витрат бізнесу, подальше пожвавлення споживчого попиту та низьку базу порівняння.

НБУ залишив облікову ставку на рівні 15 %. Дохідність однорічних гривневих військових облігацій зменшилася до 16,9 %. Середні ставки за депозитами домогосподарств залишаються до коридору 13-14 %, але значно перевищують рівень інфляції.

Упродовж усього 2023 р. НБУ послаблював валютні обмеження для бізнесу та домогосподарств, а в жовтні перейшов до режиму керованої гнучкості обмінного курсу. Офіційний курс гривні сягнув 38,2 грн та досяг нового історичного мінімуму.

За оцінкою НБУ, ВВП зріс на 6,5 % у IV кварталі 2023 р.. Загалом, у новому інфляційному звіті НБУ покращив оцінку зростання ВВП у 2023 р. з 4,9 % до 5,7 %. За цим же прогнозом, ВВП України зросте на 3,6 % у 2024 р. та на 5,8 % у 2025 р. Ключовою передумовою для відновлення економіки наступного року називають зменшення безпекових ризиків [15].

Податкові надходження до загального фонду державного бюджету в грудні 2023 р. склали 97,7 млрд грн. Вперше місячні надходження від ПДФО перевищили 20 млрд грн. Доходи від внутрішнього ПДВ залишаються на рівні третій місяць поспіль (22,5 млрд грн). Надходження від імпортного ПДВ відновились до рівня серпня-вересня (35,7 млрд грн). Місячні видатки на оборону зросли до 152 млрд грн у листопаді 2023 р. завдяки збільшенню закупівель. Видатки на державне управління зросли на 17,7 млрд грн в місячному вимірі через збільшення видатків на

обслуговування боргу на 22,2 млрд грн.

Координація фінансової та монетарної політик неможлива без виробленої стратегії такої координації, яка повинна сформована на діалектичній єдності визначених цілей, обраних інструментів реалізації стратегії (рис. 1).

ДИСКУСІЯ

На сьогодні актуалізується питання щодо посилення ролі макропруденційної політики у координації монетарної та фінансової політик, однією із цілей якої є протистояння виникненню системної кризи. У цьому контексті заслуговує на увагу дослідження, яке проведене Челіком Махмуром та Айла Огусом Бінатлі [16]. Дослідники проаналізували можливості нових інструментів макропруденційної політики, а саме механізму резервних опціонів (ROM) та коридору процентних ставок Центрального банку Туреччини у стримуванні наслідків посткризового періоду для турецької економіки. Передбачувана мета використання цих інструментів полягала у контролі обмінного курсу, поточного рахунку платіжного балансу та обмеження збільшення кредитування для підтримки фінансової стабільності. Автори дійшли висновку, що фінансова стабільність є набагато ширшим поняттям, ніж цінова стабільність, тому вимагає участі інших регулюючих органів у розробці політики.

Практично такої ж думки притримуються А. Андрікопулос та співавтори [17]. Автори статті відзначають, що невизначеність глобальної економічної політики негативно впливає на валовий приплив капіталу. Проте посилення макропруденційної політики може пом'якшити цей ефект майже 30-40 %.

В. Міщенко та С. Міщенко довели потребу у координації монетарної та фінансової політик в межах реалізації макропруденційної політики, з метою запобігання системним ризикам, які пов'язані з відкритістю національної економіки внаслідок

коливання цін на експорт, запровадження певних санкцій, використання нетарифних бар'єрів. За-

значене впливає на валютний курс, дефіцит бюджету та рівень фінансової стабільності [18].

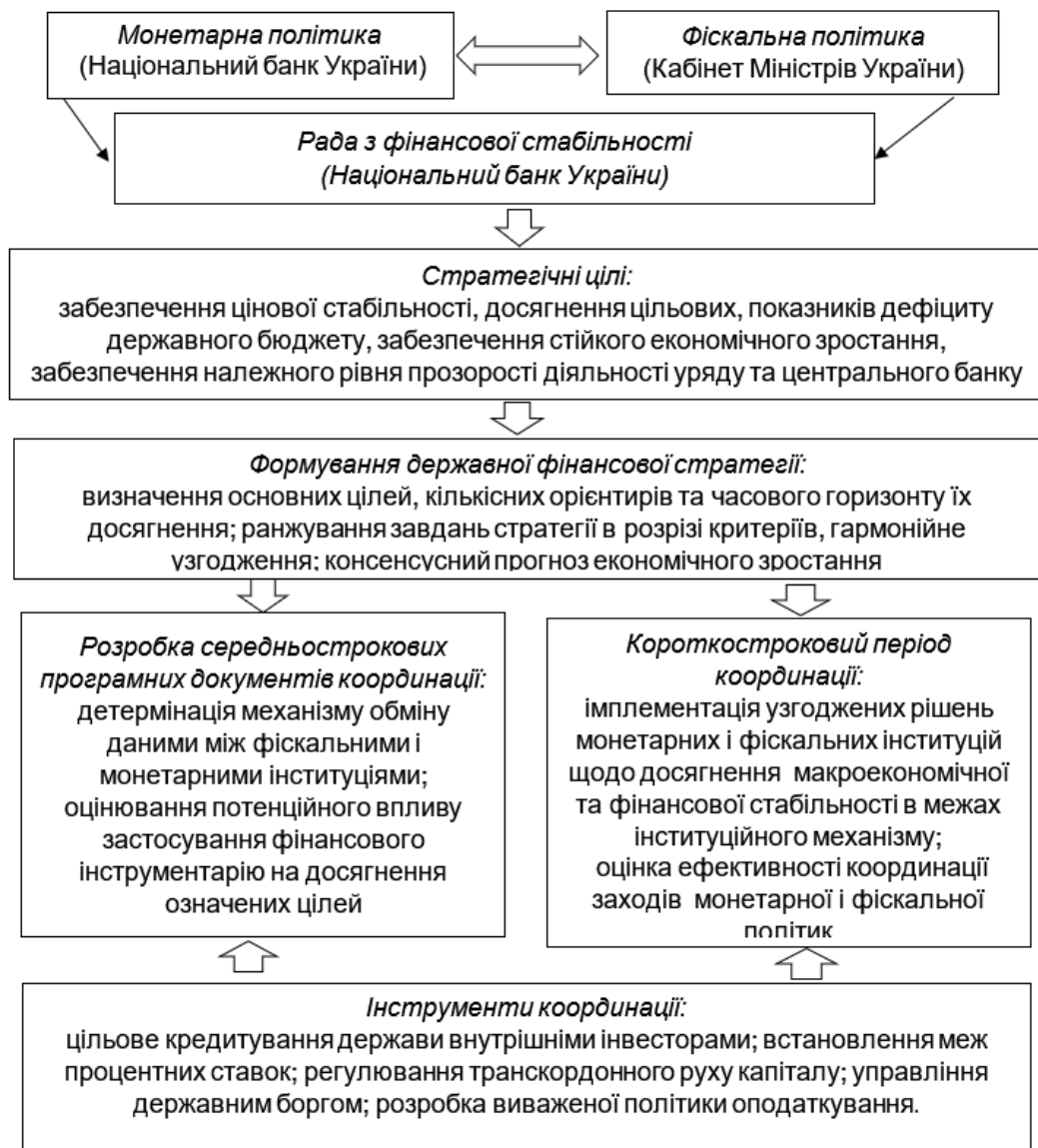

Рис. 1. Мета та сфери координації монетарної і фіскальної політик

Джерело: систематизовано авторами за матеріалами [6; 7]

Таким чином, усі ці питання є дискусійними та актуальними з позиції забезпечення економічного зростання в Україні через подальше урегулювання координації та узгодженості монетарної та фіскальної політик.

ВИСНОВКИ

Координація монетарної та фіскальної політик виступає ключовою передумовою досягнення макроекономічної стабільності та економічного зростання в державі. Стратегічні цілі соціально-економічного розвитку практично недосяжні через моністичне застосування фіскального або монетарного регулювання в довгостроковій перспективі. Досвід багатьох країн підтвердив доцільність зближення цих наукових концепцій у тісній взаємодії фіскальної та монетарної політик, особливо під час рецесії.

У підсумку, спираючись на результати проведеного дослідження, можна стверджувати, що

попри складну політичну та економічну ситуацію в Україні, слід зосередитися на питаннях удосконалення координації монетарної та фіскальної політик. Зокрема, потребує вирішення питання щодо вагомого внеску монетарних органів влади у фінансуванні дефіциту державного бюджету через викуп ними ОВДП. Дана ситуація в Україні спостерігається не одно десятиріччя, що в кінцевому підсумку порушує принципи незалежності у прийнятті рішень НБУ. За необхідне є посилення ролі макропруденційної політики у координації монетарної та фіскальної політик, однією із цілей якої є протистояння виникненню системної кризи. Забезпечення макроекономічної та фінансової стабільності. Зазначене неможливо без чітко виробленої стратегії координації, яка б ґрунтувалася на чітко визначених цілях, поставлених завданнях на підставі обраних методів та інструментів їх досягнення.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Bonam, D., Lukkezen, J. (2019), Fiscal and Monetary Policy Coordination, Macroeconomic Stability, and Sovereign Risk Premia. *Journal of Money, Credit and Banking*, 51, 581-616. DOI: <https://doi.org/10.1111/jmcb.12577>.
2. Beyer, C. M. Robert, Dutttagupta, R., Fotiou, A., Honjo, K., Horton A. Mark ; Zoltan Jakab, Z., Nguyen, V., Portillo, A. Rafael, Lindé, J., Suphaphiphat, N., & Li Zeng. L. (2023). Shared Problem, Shared Solution: Benefits from Fiscal-Monetary Interactions in the Euro Area. *IMF Working Paper*, July 21, 2023/149, 27. Retrieved from <http://surl.li/qloba>.
3. Sonali, Das, & Wenting, Song (2023). Monetary policy transmission and policy coordination in China. *China Economic Review*, 82, 102032. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.chieco.2023.102032>.
4. Harikrishnan, S. (2022). COVID-19 and Fiscal-Monetary Policy Coordination. Economic Policy for the 21st Century, Monetary Policy and Financial Structure. *Working Paper*, 1002. Retrieved from <https://www.levyinstitute.org/publications/covid-19-and-fiscal-monetary-policy-coordination-empirical-evidence-from-india>.
5. Deshko, A. (2019). Uz-hodzhenist' fiskal'noyi ta monetarnoyi polityky dlya zabezpechennya finansovoyi stabil'nosti v Ukraini [Consistency of fiscal and monetary policy to ensure financial stability in Ukraine]. *Vcheni zapysky Universytetu «KROK» - Scientific notes of «KROC» University*, 4 (56), 55-59. DOI: 10.31732/2663-2209-2019-56-55-59 . [In Ukrainian].
6. Pasichnyi, M. (2021). Fiskalni ta monetarni instrumenty vplyvu na ekonomichnyy rozvytok [Fiscal and monetary instruments of impact on economic development]. *Ekonomichnyy visnyk universytetu - Economic Bulletin of the University*, 48, 215-224. DOI: <https://doi.org/10.31470/2306-546X-2021-48-215-224>. [In Ukrainian].
7. Makarov, O., & Arzhevitin, S. (2021). Coordination of monetary and fiscal policies during crisis. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, 6 (40), 17-31. Retrieved from <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/3493/3400>.
8. Pro Natsionalnyi bank Ukraini: Zakon Ukrain vid 27 trav. 1999 roku № 679-XIV [On the National Bank of Ukraine: The Law of Ukraine from May 4 2002, No 40-IV]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>. [In Ukrainian].
9. Rakul, O. V. (2015). Fiskalna polityka derzhavy: problemy rozuminnia. [Fiscal policy of the state: problems of understanding]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav – Scientific Bulletin of the National Academy of Internal Affairs*, 1, 44–50. [In Ukrainian].
10. Sokolovska, A. M. (2004). Podatkova systema derzhavy: teoriia ta praktyka stanovlennia: monohrafiia. [Tax system of the state: theory and practice of formation: monograph]. Kyiv: Znannia-Press. [In Ukrainian].
11. Maksyuta, A. A. (2013). Biudzhethna polityka sotsialno-ekonomichnoho rozvytku krainy.[Budgetary policy of socio-economic development of the country]. *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu – Bulletin of the Chernivtsi Trade and Economic Institute*, 1, 265–272. [In Ukrainian].
12. Natsionalnyi bank Ukrainy (2024). *Ofitsiyni veb-sait - Official website*. Retrieved from <https://bank.gov.ua/ua/statistic>. [In Ukrainian].
13. Ministerstvo finansiv Ukrainy (2024). *Ofitsiyni veb-sait – Official website*. Retrieved from <https://index.minfin.com.ua>. [In Ukrainian].
14. Statista (2024). *Ofitsiyni veb-sait – Official website*. Retrieved from <https://www.statista.com/statistics/1303432/total-bilateral-aid-to-ukraine/>.
15. Samoiluk, M. (2024). Treker ekonomiky Ukrainy pid chas viiny [Tracker of the economy of Ukraine during the war]. Retrieved from <http://surl.li/qlpts>. [In Ukrainian].
16. Çelik, Mahmut, & Ayla Ogus Binatlı (2022) How Effective Are Macroprudential Policy Instruments? Evidence from Turkey. *Economies*, 10(4), 76. DOI: <https://doi.org/10.3390/economies10040076>.
17. Andrikopoulos, A., Chen, Z., Chortareas, G., & Li, K. (2023). Global economic policy Uncertainty, gross capital Inflows, and the mitigating role of Macroprudential policies. *Journal of International Money and Finance*, 131, 102793. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jimonfin.2022.102793>.
18. Mishchenko, V. I., Mishchenko, S. V. (2017). Rozvytok mekhanizmiv koordynatsii hroshovo-kredytnoi ta biudzhethnoi polityky v umovakh podolannia naslidkiv bankivskoi kryzy [Development of monetary and budgetary policy coordination mechanisms in the context of overcoming the consequences of the banking crisis]. *Financial and credit activity: problems of theory and practice – Financial and credit activity: problems of theory and practice*, 1 (22), 423-431. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fkd_2017_1_52. [In Ukrainian].